

**უმბითვო ფიქრების დედოფალი
(ნინო ტარიშვილის პოეზია)**

**Thoughts of fortuneless Queen
(Nino Tarishvili's poetry)**

მაყვალა დავითაძე

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
საქართველო, ახალციხე

Makvala Davitadze

Samtskhe-Javakheti State University
Georgia, Akhaltsikhe

ABSTRACT

The twentieth century offered a new reality, a new socio-political life to the country. Georgia, in fact, moved on to new rails of life. On the one hand, the First World War, on the other, the victory of the Bolshevik Revolution completely changed the existing reality.

In the first quarter of the twentieth century, a number of literary groups or associations were formed in Georgia. Many artists tried to escape the existing reality in order to reflect their experiences and things happening around them.

The Bolshevik regime was a brutal force that didn't accept the people who didn't tolerate soviet ideology and fiercely fought against it. Artists had two ways to survive, taking compromises to the regime or live under the constant danger of punishment.

In the twentieth century, in Georgia, a number of worthy poets appeared on the track, who took a deserved place in Georgian poetry. There were many artists who were overshadowed by the conjuncture of the Soviet era. In the socialist epoch, the soviet ideology which was permeated with falsity was trying to form a „Soviet poet“. The regime was ruthless towards all artists who did not pay any tribute to their ideology. Such poets were called enemies, and their poetry was considered to be immoral. Georgian poetry knows lots of such names. They are only moderately mentioned in the history of Georgian art.

It would be unfair to forget them. Cosmos includes huge planets, but you can also see the small stars if you look up the sky. Without any of them, galaxy would be far from perfection. That is why it is regrettable to forget any poet or poetic word. Their creations are no less valuable and interesting. Nino Tarishvili is one of such poets. I. Grishashvili dedicated several poems to her and Paolo Iashvili called her

Georgian Anna Akhmatova. During her work, Nino Tarishvili created wonderful and unforgettable poems that complement the history of Georgian poetry.

Nino Tarishvili took a very bold step in poetry. In fact, there is not a single poem in her poetry, not a single verse, by which she bends the knee to that harsh reality, that threatened the destruction of „disobedient artists“.

Nino Tarishvili did not have a „creative ancestor“ whose path she would continue in poetry. She herself initiated a poetic thought imbued with a highly „eternal passion“.

Her charismatic, rebellious, and feminine passionate nature is expressed in all simplicity in her poetry. This was the reason why the female poet was expelled from the university and found herself in extreme spiritual loneliness during her lifetime.

საკვანძო სიტყვები: ქართული პოეზია, ნინო თარიშვილი, საბჭოთა ცენზურა.

Keywords: Georgian Poetry, Nino Tarishvili, Soviet Censorship.

ხშირად პოეტებს თავისი ბედი დაჰყვებათ: ისეთ დროში იბადებიან, რომ მათი სახელები, ცხოვრებაცა და შემოქმედებაც ამ დროის მსხვერპლად იქცევა ხოლმე. ხან ასეცაა: ათასგვარი ისტებისა და იზმების, გარკვეული ეპოქისა და გამეფებული კონიუნქტურის გამო იკარგება პოეტის სახელი, მათ სახელებს სრულიად გამიზნულად, ჩრდილში აყენებენ, განზე გასწევენ, რადგან არ ჯდება გამეფებულ კონიუნქტურულ ჩარჩოში. მაგრამ პოეზია, ლექსები არ ჩუმდებიან, ვერ აღუმებენ. ნაღდი პოეტური გზებით ნასაზრდოები ლექსი მკითხველის მეხსიერებაში რჩება და იმკვიდრებს ადგილს.

სოციალისტური ეპოქა, საბჭოთა იდეოლოგია, რომელიც სიყალბით იყო გაყენებული, ცდილობდა შეექმნა „საბჭოთა პოეტი“. დაუნდობელი იყო საბჭოთა ცენზურა განსაკუთრებულად ე.წ. კომუნისტური ზნეობის ჩარჩოსა და საზღვრის დამრღვევ ხელოვანთა მიმართ. პოეზია და პოეტი უნდა ყოფილიყო საბჭოური წყობის აპოლოგეტი. წინა პლანზე იყო წამოწეული პროლეტარული ფსევდოშემოქმედი მწერლები. ხდებოდა ასეთ ფსევდოპოეტთა და ფსევდომწერალთა დაჯილდოება, საპატიო წოდების მინიჭება. ყველაფერი, რაც არ ეთანხმებოდა კომუნისტურ მორალს, მიუღებლად და ამორალურად იყო მიჩნეული. ასეთ ვითარებაში, ცხადია, რთული იყო წერა და აზროვნება. მიუხედავად ამისა, თუ ყველა ვერა, საბედნიეროდ, იყვნენ ისეთი ხელოვანნიც, რომლებიც მაინც ახერხებდნენ და არ კარგავდნენ საკუთარ პოეტურ ხმას.

მეოცე საუკუნის პირველ ნახევარში იდეოლოგიურ კომპრომისზე წასვლა ნიშნავდა სიცოცხლის გადასარჩენად იძულებით გადადგმულ ნაბიჯს.

აკ. ბაქრაძე თავისი წიგნის „მწერლობის მოთვინიერების“ შესავალში წერდა: წინასწარ არავინ უწყის, ვინ რას ჩაიდენს, როცა ყურში ნემსს გაუყრიან, როცა ენას მოაგლეჯენ, როცა ფეხებით თავდაყირა დაკიდებენ, როცა რკინის კეტებით ძვლებს დაუმტვრევენო.

ავადსახსენებელმა ოცდაჩვიდმეტმა წელმა არაერთი შემოქმედი და ხელოვნების ბრწყინვალე მოღვაწე იმსხვერპლა უკომპრომისობის გამო.

სწორედ იდეოლოგიური წნეხის გამო ბევრი პოეტი ქედს უხრიდა „ახალ ცხოვრებას“ და თავის პოეტურ ნაფიქრალს იდეოლოგიით ნაკარნახევ შეფერილობას აძლევდა. საბჭოთა რეჟიმს ბევრმა დაუხარა თავი, მაგრამ ყველამ – არა!

დაუნდობელი იყო საბჭოთა ცენზურა ე.წ. კომუნისტური ზნეობის ჩარჩოთა და საზღვრის დამრღვევ შემოქმედთა მიმართ. ყველაფერი, რაც არ ეთანხმებოდა კომუნისტურ მორალს, „კომუნიზმის მშენებელთა დიად მიზნებს“, მიუღებლად და ამორალურად იყო მიჩნეული. ასეთ ვითარებაში წერა და აზროვნება ალესილი დანის პირზე სიარულს ნიშნავდა. მიუხედავად ამისა, თუ ყველა ვერა, საბედნიეროდ, იყვნენ ისეთი პოეტები, რომლებიც ქედს არ იხრიდნენ და არ ტყდებოდნენ მკაცრი იდეოლოგიური წნეხის ქვეშაც კი.

ასეთი მძიმე რეალობასა და ვითარებაში, სირთულისა და საშიშროების მიუხედავად, მით უფრო გასაოცარია პოეტი ქალის – ნინო თარიშვილის პოეტური სითამამე, მისი შემოქმედება.

სრულიად უსამართლოდ მივიწყებული პოეტი, მთარგმნელი, ლიტერატურათმცოდნე ნინო თარიშვილი დაიბადა 1904 წლის 28 აგვისტოს სოფელ მირზაანში (ახლანდელი დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტი). 1926-1928 წლებში სწავლობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში პედაგოგიური (სიბრძნისმეტყველების) სიტყვიერების განყოფილებაზე, 1927-1930 წლებში კი თბილისის უცხო ენათა კურსების ფრანგულ სექტორზე. 1928-1930 წლები ფსიქონერვოლოგიური ინსტიტუტის მეცნიერთანამშრომელია. 1930-39 წლიდან იყო უფროსი მეცნიერი თანამშრომელი ფიზკულტურის სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტში. 1939 წლიდან თბილისის დასავლეთ ევროპის ლიტერატურის ისტორიის კათედრაზეა. 1940-1941 წლებში თელავის პედაგოგიური ინსტიტუტის თანამშრომელია. 1941-1942 წლებში გორის პედაგოგიურ ინსტიტუტში, 1942-1954 წლებში კი ა. ს. პუშკინის სახელობის პედაგოგიურ ინსტიტუტში საქმიანობს. პარალელურად, 1986 წლამდე კითხულობდა ლექციებს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და უცხო ენათა პედაგოგიურ ინსტიტუტში.

დახვეწილი და განათლებული, თავისი სიდარბაისლით გამორჩეული პიროვნება თანამშრომლობდა არაერთ ქართულ ჟურნალ-გაზეთთან, ეწეოდა მთარგმნელობით საქმიანობას. მასვე ეკუთვნის არაერთი მეცნიერული ნაშრომი. უადრესად საინტერესოა მისი წერილი ფიროსმანის შესახებ, რომელიც დაიბეჭდა „ბახტრიონში“ 1923 წელს.

რაც შეეხება მის პოეზიას, ლექსების პირველი კრებული „მზეში“ 1926 წელს დაიბეჭდა, ხოლო ლექსების მეორე კრებული „გვირილა“ – 1980 წელს.

ნინო თარიშვილმა თავისი განათლებითა და დახვეწილი სულიერებით სწრაფად მიიქცია ყურადღება. ცნობილი ფაქტია, რომ პაოლო იაშვილი მას ანა ახმატოვას ადარებდა და მას „ქართველი ახმატოვა“ შეარქვა.

პოეტურ ასპარეზზე გამოსული ნინო თარიშვილი ერთგვარად შეათამამა იოსებ გრიშაშვილის პოეტურმა შეძახილმა და მოძღვნილმა ულამაზესმა ლექსმა – „პატარას“, რომელზეც ახალგაზრდა პოეტმა ქალმა ლექსითვე უპასუხა და ამ ლექსით ერთგვარად შეაფასა ი. გრიშაშვილის ცხოვრებაც, შემოქმედებაც და, რაც მთავარია, მისი შემოქმედების გამორჩეულობას გაუსვა ხაზი.

იოსებ გრიშაშვილის პოეზიის შეფასება ლაკონურად არის გადმოცემული ლექსის ბწკარედში: „გაცვეთილ ჰანგზე არ აღიმებ თარს და ჭიანურს“.

ნინო თარიშვილი დიდად აფასებდა იოსებ გრიშაშვილს; მისი პიროვნული ღირსება შეამკო იმით, რომ მიმართა: „არა ხარ ფლიდი, მატყუარა და არც თილისმაო“.

გულიდანაა წამოსული პოეტის გულწრფელი დამოკიდებულებაც როგორც ი. გრიშაშვილის პიროვნების, ასევე, მისი პოეზიის მიმართ:

„სინდიყის სარკეთ აელვარებ სიტყვას ჭკვიანურს,
უმზითვო ფიქრებს სხვას უგზავნი მუდამ გირაოთ,
გაცვეთილ ჰანგზე არ აღიმებ თარს და ჭიანურს,
გინდა რომ ლექსი დაედევნოს ღრუბლებს ირაოთ“

(ლექსი დათარიღებულია 1922 წლით).

იმ პერიოდში, როცა ნინო თარიშვილი დაადგა პოეტური პარნასისაკენ მიმავალ გზას, რთული იყო დამკვიდრება, რადგან ბოჰემური თბილისი ცისფერყანწელთა ლექსებით იყო განებივრებული. რა თქმა უნდა, რთული იქნებოდა მისთვის ადამიანებისათვის ეთქვა ახალი რამ, მოემბნა ისეთი რითმები, რომელიც ალტაცებაში მოიყვანდა მკითხველ საზოგადოებას.

ნინო თარიშვილის გამოჩენა პოეზიაში ერთგვარი ახალი მუხტი იყო პოეტური საზოგადოებისთვის. მისი პოეზია გულწრფელი, ტრფობის ცეცხლში გამოწრთობილი ლექსებია, გულახდილი და უშუალო.

გრიგოლ რობაქიძე წერდა: „ჩვენში ბევრი ლექსი იწერება ვნების შესახებ, მაგრამ სულ ცოტა მათგანი თუ გადმოგვცემს ნამდვილი ვნების გრძნობასო“.

ნინო თარიშვილი იმ ბედნიერ პოეტთა რიცხვშია, რომელთაც ხელეწიფებოდათ ნამდვილი ვნება პოეტური ხედვის პრიზმაში გაეტარებინათ და პირუთვნელად, პირველქმნილი სილამაზით მიეტანათ მკითხველამდე. მისი ლექსები ნამდვილი გრძნობისა და პოეტური ხილვების ანარეკლია.

ნინო თარიშვილი იმ იშვიათ ქალ პოეტთა გუნდშია, რომელთაც შეძლეს და პირუთვნელად, ყალბი პათოსის გარეშე შექმნეს ლამაზი პოეზია. ნინომ, ღირსეულმა პოეტმა ქალმა, თავისი შინაგანი ვნება ღრმა

ფსიქოლოგიზმით წარმოადგინა მკითხველის წინაშე. მან შეძლო და ქალის შინაგანი ბუნება, სულის ძახილი გულახდილად გაანდო მკითხველს.

„ლექსის მტევნები“ – ასე ჰქვია 1923 წლით დათარიღებულ მის ლექსს. საინტერესოა, ვის გულისხმობდა პოეტი როცა წერდა:

„დამფრთხალ სონეტებით ფარდა იკეცება
და ხარ პოეტებში ლექსის ფალავანი“.

უდიდესი გრძნობა იღვრება სტრიქონებიდან:

„აღარ მასვენებენ ძველი რვეულები,
თვალეხს გამიშტერებს ჩუმი სიქალწულე,
მაგრამ შენ მაკოცებ არაჩვეულებრივ,
როგორც მტევნებიდან კაბა საქორწილო“.

მიუხედავად იმისა, რომ ლექსის ეს ბჭკარედები სრულიად ახალგაზრდა, ახალბედა პოეტის კალამს ეკუთვნის, მასში ჩანს როგორც ქალწულებრივი სინაზე, ასევე ვაჟური სიმტკიცე და ძლიერი ბუნება. უნდა შევნიშნოთ, რომ ეს ბჭკარედები შორეულად, მაგრამ მაინც, ეხმიანება პაოლო იაშვილის დარიანული ციკლის ლექსს.

პოეტი ქალის მზერა მიმართულია ანგლოსაქსი ქალის, ლეგენდარული ლედი გოდისასაკენ, რომელმაც, მიუხედავად თავისი კდემამოსილებისა, თავისი კეთილშობილური ბუნებიდან გამომდინარე, იმის გამო, რომ გადასახადებით შეწუხებულ ხალხს შვება ეგრძნო, მთვრალი ქმრის მიერ წამოყენებული ყოვლად შეურაცხმყოფელი პირობა შეასრულა და სრულიად შიშველმა, ცხენზე ამხედრებულმა ქალაქის ქუჩებში ჩაიარა. ეს ფაქტი გახდა შთაგონება პოეტი ქალისათვის და მან თავისი განცდა გამოხატა ლექსში „მიმოზა სახრჩობელით“. ლექსში სრული პოეტური ფერებითაა დახატული, დანახული და შეფასებული დედოფლადმყოფი ანგლოსაქსი ქალის სახე:

„ყველანი ჩვენკენ დინჯად მოდიან
თითქოს გავშეშდი, მგონია ერთ წამს,
მომაგონდება ლედი გოდისა,
ის მზითვად იმედს არ გამომატანს“.

პოეტი ქალი წუხს, რომ ლედი გოდისასაგან მწუხარებით დამძიმებული ხელებიდან მოწყენილ მიმოზას მიიღებს და პოეტი ქალის გული მისთვის „არ შეიმოსება“.

ნინო თარიშვილის პოეზიას ამშვენებს ცისფერყანწელთა შემოქმედებისათვის დამახასიათებელი უაღრესად საინტერესო პოეტური რითმები, უხვი მეტაფორები. პოეტურ სახეთა მრავალფეროვნება მისი შემოქმედების უმნიშვნელოვანესი შტრიხია. საოცრად პოეტური მეტაფორები გვხვდება მის შემოქმედებაში. ასე მაგალითად: „ვერცხლის ცრემლი“, „უპასუხო ტრფობის ფელგამი“, „მდიდარი ღიმილი“, „უმზითვო ფიქრები“ და სხვ.

საოცარი პოეტური განცდითა და ვნების სიმძაფრის გამომხატველია მისი ლექსის თითოეული ბჭკარედიც კი:

„ნუ გაჯავრდები, თორემ შავად დავიჩითები
ჩემი ოცნება, ჩემი გული ისევ ჩუმი,
ვით არაბეთის უარშიო გლოვის მითები,
ვით სარკოფაგში დაღვენთილი სანთლის მუშია“.

პოეტის სული სამყაროს მიღმაა, მის სულს არ პატრონობს „არც ფერია, არც ტარტაროზი“. მისი სული, ეთერს შერწყმული, თავისუფლად მოხეტიალეა.

ევას ვნებითაა სავსე მისი სული, როცა სატრფოს მიმართავს: „დავწურავთ განცდებს, ვით მწიფე მტევანსო“. ხოლო ვნებისაგან დაცლილი პოეტის „თვალეში დარდი ჩალოგინდება“ და „ფიქრიც დასჭკნება ვით ბუდეშური“. ამ უმაღლეს გრძნობას ნაზიარევი პოეტი განცდადამცხრალია, „უხმო ლოდინით მორკალული“, მაგრამ უთქმელი, სულში ჩაბრუნებული ცრემლით სავსეა, გარეშე თვალთათვის, სხვისთვის უჩინარი ცრემლით.

პოეტი ერთ ლექსში („სურვილი შემოკლებით“), რომელიც 1924 წლითაა დათარიღებული, წერს:

„ველი საოცრებას, როგორც ბედუინი,
უცხად გადაირბენს მარდი ასი ცხენი
და თმებს დამიკოცნის ნდომა გაბედული“.

და მაინც: მიუხედავად „გაბედული ნდომისა“, პოეტის სული კვნესის, რადგან ვერ ხედავს იმას, ვისაც დაეყრდნობა, მიენდობა, ვისაც თავის ცეცხლად ქვეულ „გაბედულ ნდომასა“ და დარდს გაუზიარებს:

„მზეს დავაწყვიტავ სამეფო ტაძრებს,
არ მეშინია ქარის და შფოთვის,
მხოლოდ ღიმილი ატმების ამრევს,
არავინ მოდის! არავინ მოდის!..“

„არავინ მოდის, არავინ მოდის“ – ეს სასოწარკვეთა არ არის სუსტი ქალის გოდება, მას არ ეშინია „ქარისა და შფოთის“, მაგრამ გაზაფხულზე ატმების ღიმილით არეული, მარტოობის მძიმე განცდას ვერ ეგუება და თითქოს გრძნობს, რომ თავის პოეზიაში ჩაძირული, ობლად დარჩება:

„ოცნების ბორბალს შევეყევი შიგნით,
მე და ეს წიგნი დავრჩებით ობლად“ (1922).

ექვგვარეშეა, სატრფოს (პოეტს) უნდა მიემართებოდეს 1922 წლით დათარიღებული ლექსი „ტრაური ცისფერ თვალზე“. სატრფოს კი „სიყვარულის ცისფერი მძივი“ ცრემლებად დაუმტვრევია, ამიტომ გაურბის იგი „მოგონების ხაზგასმულ ფურცლებსაც“. პოეტის ლექსებში აშკარად ჩანს, რომ მისი გული, ვნება კონკრეტული პიროვნებისაკენაა მიმართული, მაგრამ ვინ არის ეს პოეტი?

რას ელის მარტო, უპასუხოდ დარჩენილი ქალი? „ალერსი მინდა ფეხშიშველა, კოცნები, ოცნება ცხელი“ – წერს პოეტი. მაგრამ მის ოცნებას ასრულება არ უწერია და სწორედ ამიტომ მისგან საყვედური ისმის: „შენ ხომ მე სიყვარულს დამპირდი, და მინდა ცისფერი ალერსი“. იმდენად

დიდია სუბიექტური განცდა, ვნების სიღრმე, რომ პოეტს თვით სიკვდილიც კი აღარაფრად უღირს და ემონება: „ვეტრფი ვნებების შეთქმულებას და ამბოხებას, თვით ფერმკრთალ სიკვდილს ათრთოლებით დავემონები“ ვკითხულობთ ლექსში – „იმის ხელეზს“.

ცის ფერზე მოფიქრალი, თვალცრემლიანი პოეტი, რომელიც გრძნობს, რომ „მთვარის ქორწილი მზის ლოდინში დაგვიანდება“, გაბრაზებული, მზის აჩრდილსაც აღარაფრად მიიჩნევს, რადგან აჩრდილი არ არის რეალური, ყალბია...

ნინო თარიშვილმა პოეზიაში შემოიტანა ახალი პოეტური რითმები, მეტაფორები და პოეტური სახეები. მაგ: „აივსო ვნებებით მკერდების ხეობა“, „მზე სუსხავს ალვის ტიტველ კენწეროს“, „მაშინებს ყოფნა ფიქრმეტეიანი“ და სხვ.

გასაოცარი პოეტური გზნებითა და ოსტატობითაა შექმნილი ლექსი „ჩემს ტოლებს“.

ლექსში გამოხატულია დიდი ვნებაცა და დიდი იმედგაცრუებაც. პოეტის საწუხარი არის ის, რომ მზითვად არ მისცემენ „ვეფხისტყაოსანს“, არც ქირმანის შალებს დაკეცავენ; არც ქართულ კაბას ჩააცმევენ და არც ვერცხლის ქამარს შემოავლებენ „დარდიან წელზე“.

ემებს შვებას, მაგრამ ვეღარც სიყვარული ცისფერ სუნთქვაში დამალვა შველის მის სულს და იმედგადაწურული, სევდით გულშემძრული წერს:

„ნამჯისფერ სხივებს დაამძიმებს მთვრალი ჰაერი,
გულის პასუხი ყარამფილებს ვეღარ დაყნოსავს,
და მე ვიქნები სიკვდილივით გაუხარელი,
რადგან მზითევში არ მომცემენ „ვეფხისტყაოსანს“.

ცნობილი პოეტი შალვა აფხაიძე ელენე დარიანს მიიჩნევდა ერთადერთ ქალად, რომელმაც ქართულ პოეზიაში ქალური სინაზე შემოიტანაო. შეუძლებელია ამ მოსაზრებას დაეთანხმო, რადგან ნინო თარიშვილის თითქმის ყველა ლექსი ასეთი ქალური სინაზითაა სავსე. კდემამოსილება და ვნება ერთნაირად და ზუსტი დოზითაა შეზავებული ისე, რომ მკითხველს უმაღლეს ესთეტიკურ სიამოვნებას ანიჭებს.

და თუ მისი პოეზია შეაფასეს გარყვნილებად, ხოლო ავტორი უნივერსიტეტს მიღმა აღმოჩნდა ამ ბრალდებით, ვფიქრობთ, იმიტომ, რომ ასეთი პოეზია უაღრესად ახალი, უჩვეულო და ნოვატორული იყო, რომელიც არ ემორჩილებოდა იმ ჩარჩოს, რომელიც უჩინარი ხელით იყო დაწესებული. ქალისაგან ასეთი პოეტური სითამამე წარმოუდგენელი იყო.

პრაქტიკულად, ნინო თარიშვილს არ ჰყავდა წინამორბედი პოეტი ქალი, რომლის გზასაც ის გააგრძელებდა. მან თავად დაიწყო ამ გაუკვალავი გზით სიარული, დრო ნამდვილად არ იყო მისთვის სახარბიელო. ახალი პოლიტიკური წესრიგი ხელოვნებაშიც მონურ მორჩილებას, პოეტური სულიერების შენიღბვას ითხოვდა. და რაკი მან ეს პრინციპულად ვერ შეძლო, უსამართლოდ იქნა გარიყული, შეგნებულად მივიწყებული,

მაგრამ ერთიცაა, ხშირად ლექსები ამბობენ სათქმელს და მის ავტორს არ დაგავიწყებენ... ასეთი სიცოცხლისუნარიანი აღმოჩნდა ნინო თარიშვილის პოეტური სიტყვაც, რომელიც აუცილებლად საჭიროებს შესწავლასა და ანალიზს ვრცლად, ეპოქის ჭრილში.

ნინო თარიშვილი დროის გადმოსახედიდან ჩანს ეულ ქალ პოეტად, რომლის შემოქმედებაც ერთგვარად ეხმიანება პოეზიაში ცისფერყანწელთა მიერ შემოტანილ და დამკვიდრებულ პოეტურ ესთეტიკას.

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები

თარიშვილი 1926: თარიშვილი ნ., მზეში. თბილისი, 1926.

თარიშვილი 1980: თარიშვილი ნ., გვირილა. თბილისი, 1980.

ბაქრაძე 2019: ბაქრაძე აკ., მწერლობის მოთვინიერება თბილისი, 2019.